

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра обліку і оподаткування

На правах рукопису

ВАЩУК КАРІНА ВАЛЕРІЇВНА

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ ЗА ПОДАТКАМИ І
ПЛАТЕЖАМИ ТА ЇЇ ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

САФАРОВА АННА ТАДЖИДІНІВНА,
кандидат економічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 6
засідання кафедри обліку і оподаткування
від 08.12.2025 р.

Завідувач кафедри
_____ проф. Садовська І. Б.

ЛУЦЬК – 2025

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет економіки та управління
Кафедра обліку і оподаткування
Другий (магістерський) рівень
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

«04» грудня 2024 року

**ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЕКТ)
ЗДОБУВАЧУ ОСВІТИ**

Ващук Каріні Валеріївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) Методика формування звітності за податками і платежами та її облікове забезпечення

Керівник проекту (роботи) Сафарова Анна Таджидінівна, к.е.н., доцент,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2. Строк подання студентом роботи (проекту) 08.12.2025 р.

3. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проекту) Метою роботи є обґрунтування теоретичних основ та методичних рекомендацій щодо формування звітності за податками і платежами та її облікового забезпечення. Завдання роботи полягають в узагальненні теоретичних основ формування звітності за податками і платежами, розкритті методики формування звітності за податками і платежами на підприємстві, наданні пропозицій щодо удосконалення облікового забезпечення формування звітності за податками і платежами.

4. Дата видачі завдання 04.12.2024 р.

АНОТАЦІЯ

Ващук К. В. Методика формування звітності за податками і платежами та її облікове забезпечення.

В роботі розглянуто інформаційне забезпечення формування звітності за податками і платежами, узагальнено поняття та порядок складання звітності за податками і платежами, було проаналізовано зарубіжний досвід впровадження систем електронної звітності за податками і платежами, проведено аналіз стану і тенденцій розвитку ринку переробної промисловості, розкрито економіко-організаційну характеристику підприємства, охарактеризовано організацію облікової роботи для складання звітності за податками і платежами.

Висвітлено галузеві особливості підприємства у розвитку ринку переробної промисловості. Проведено аналіз діяльності підприємства за досліджуваний період, виявлено тенденції розвитку, запропоновано шляхи покращення окремих показників.

В роботі вдосконалено формування облікової політики як інструменту управління оподаткуванням, визначено напрями вдосконалення організації складання та подання звітності за податками і платежами та запропоновано напрями вдосконалення подання звітності за податками і платежами.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій зі створення системи облікової інформації для формування звітності за податками і платежами та оцінки її контрольно-аналітичних можливостей, а саме запропоновано застосовувати графік подання податкової звітності та перерахування зобов'язань до бюджету, а також запровадити систему бюджетування розрахунків з бюджетом.

Практичне значення полягає у впровадженні розроблених методик у діяльність підприємства, на матеріалах якого проводиться дослідження. Запропоновані підходи були враховані при коригуванні облікової та податкової політики підприємства, що дозволило підвищити ефективність формування звітності за податками і платежами.

Ключові слова: податки, платежі, звітність, податкова звітність, розрахунки з бюджетом, облікова інформація, облікове забезпечення.

SUMMARY

Vashchuk K. V. Methods of preparing tax and payment reports and their accounting support.

The paper considers the information support for the preparation of tax and payment reports, summarizes the concept and procedure for preparing tax and payment reports, analyzes foreign experience in the implementation of electronic tax and payment reporting systems, analyzes the state and trends in the development of the processing industry market, reveals the economic and organizational characteristics of the enterprise, and describes the organization of accounting work for preparing tax and payment reports.

The industry-specific features of the enterprise in the development of the processing industry market are highlighted. An analysis of the enterprise's activities for the period under review is conducted, development trends are identified, and ways to improve individual indicators are proposed.

The work improves the formation of accounting policy as a tax management tool, identifies areas for improvement in the organization of tax and payment reporting, and proposes areas for improvement in tax and payment reporting.

The scientific novelty of the study lies in the substantiation of theoretical provisions and the development of practical recommendations for creating an accounting information system for the preparation of tax and payment reports and assessing its control and analytical capabilities, namely, it is proposed to apply a schedule for submitting tax reports and transferring obligations to the budget, as well as to introduce a system for budgeting settlements with the budget.

The practical significance lies in the implementation of the developed methodologies in the activities of the enterprise on the materials of which the research is conducted. The proposed approaches were taken into account when

adjusting the accounting and tax policy of the enterprise, which made it possible to improve the efficiency of preparing reports on taxes and payments.

Keywords: taxes, payments, reporting, tax reporting, settlements with the budget, accounting information, accounting support.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ ЗА ПОДАТКАМИ І ПЛАТЕЖАМИ	10
1.1. Інформаційне забезпечення формування звітності за податками і платежами.	10
1.2. Поняття та порядок складання звітності за податками і платежами	16
1.3. Зарубіжний досвід впровадження систем електронної звітності за податками і платежами	23
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ ЗА ПОДАТКАМИ І ПЛАТЕЖАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	30
2.1. Аналіз стану і тенденцій розвитку ринку переробної промисловості.....	30
2.2. Економіко-організаційна характеристика підприємства	36
2.3. Організація облікової роботи для складання звітності за податками і платежами на підприємстві.....	40
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ ЗА ПОДАТКАМИ І ПЛАТЕЖАМИ.....	45
3.1. Формування облікової політики як інструменту управління оподаткуванням.	45
3.2. Вдосконалення складання звітності за податками і платежами на підприємстві.....	49
3.3. Напрями вдосконалення подання звітності за податками і платежами	53
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	Помилка! Закладку не визначено.
ДОДАТКИ.....	Помилка! Закладку не визначено.

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах сучасного економічного розвитку України, податкова система виступає не лише основним джерелом наповнення Державного бюджету, але й потужним інструментом регулювання ділової активності. Стабільність фінансової системи держави напряму залежить від своєчасності та повноти сплати податків суб'єктами господарювання. У цьому контексті звітність за податками і платежами є тим фінальним індикатором, який демонструє результативність взаємодії бізнесу та держави.

Висока динамічність податкового законодавства України, постійні зміни до Податкового кодексу, запровадження нових форм адміністрування (електронні кабінети, СЕА ПДВ, СЕА РП тощо) створюють суттєві виклики для підприємств. Відсутність стабільної методичної бази часто призводить до помилок у розрахунках, викривлення показників звітності та, як наслідок, до застосування штрафних санкцій. Це зумовлює необхідність постійного вдосконалення методики формування звітності.

Критично важливою проблемою залишається облікове забезпечення податкової звітності. На сьогодні в Україні існує певний дисбаланс між правилами ведення бухгалтерського обліку (регламентуються НП(С)БО або МСФЗ) та правилами оподаткування (регламентуються ПКУ). Бухгалтерський облік є інформаційним фундаментом для податкових розрахунків. Проте, різниці у визнанні доходів, витрат, амортизації та активів вимагають від бухгалтерів застосування складних механізмів трансформації даних.

Теоретичні аспекти формування звітності з податків і платежів були предметом глибокого вивчення в наукових колах. Цю проблематику відображали у своїх працях науковці: О. М. Дзюба, Л. А. Майстер, Л. Мачак, О. Ткаченко, О. Дубина, Л. Миськів, А. Т. Сафарова, М. Б. Кулинич, О. В. Скорук та інші. Проте, незважаючи на значні наукові досягнення у сфері складання та

подання податкової звітності, залишається низка не до кінця розв'язаних питань. Зокрема, облікове забезпечення цього процесу вимагає додаткового уточнення, що зумовлено частими й суттєвими змінами у вимогах до форм податкової звітності для суб'єктів господарювання.

Мета і завдання дослідження. Метою написання кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних основ та методичних рекомендацій щодо формування звітності за податками і платежами та її облікового забезпечення.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність постановки та розв'язання таких **завдань**:

- розглянути інформаційне забезпечення формування звітності за податками і платежами;
- узагальнити поняття та порядок складання звітності за податками і платежами
- проаналізувати зарубіжний досвід впровадження систем електронної звітності за податками і платежами;
- провести аналіз стану і тенденцій розвитку ринку переробної промисловості;
- розкрити економіко-організаційну характеристику підприємства;
- охарактеризувати організацію облікової роботи для складання звітності за податками і платежами;
- удосконалити формування облікової політики як інструменту управління оподаткуванням;
- визначити напрями вдосконалення організації складання та подання звітності за податками і платежами на підприємстві;
- запропонувати напрями вдосконалення подання звітності за податками і платежами.

Об'єктом дослідження є процес формування звітності за податками і платежами та її облікове забезпечення.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти формування звітності за податками і платежами.

Методи дослідження. При проведенні дослідження використано сукупність загальнооекономічних, статистичних, розрахунково-аналітичних, математичних методів і підходів, що дозволило забезпечити обґрунтованість висновків та пропозицій. В основу наукового дослідження покладено системний підхід, що знаходить свій прояв у процесі формалізованого опису даних, при узагальненні ознак класифікації інформації та формуванні масиву облікової інформації, розробці основних положень концепції створення системи обліково-інформаційного забезпечення формування звітності за податками і платежами.

Наукова новизна полягає в розробці цілісної системи облікової інформації для звітування за податками та платежами, а також в оцінці її контрольно-аналітичного потенціалу. Зокрема, запропоновано впровадження графіка подання податкової звітності та перерахування бюджетних зобов'язань, а також започаткування системи бюджетування розрахунків з бюджетом. Ця система охоплює обґрунтування структури бюджетів, їхнє формування, встановлення відповідальності за виконання, механізми погодження та затвердження, а також контроль і коригування виконання бюджетів..

Практичне значення отриманих результатів полягає у впровадженні розроблених методик у діяльність підприємства, на матеріалах якого проводиться дослідження. Запропоновані підходи були враховані при коригуванні облікової та податкової політики підприємства, що дозволило підвищити ефективність формування звітності за податками і платежами.

Апробація результатів та публікації. Основні результати дослідження, викладені у випускній кваліфікаційній роботі магістра, опубліковані у тезах та отримали позитивну оцінку на ІХ науково-практичній міжнародній конференції «Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування» (21 листопада 2025 р., м. Луцьк).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ ЗА ПОДАТКАМИ І ПЛАТЕЖАМИ

1.1. Інформаційне забезпечення формування звітності за податками і платежами.

У сучасному світі інформація є рушійною силою прогресу, проте справжню цінність мають лише ті дані, що відповідають критеріям достовірності, актуальності та зрозумілості. В економічній сфері цим вимогам відповідає система обліку, яка забезпечує збір, обробку та передачу даних про фінансовий стан і результати діяльності підприємства зацікавленим сторонам.

Особливого значення це набуває в контексті податкових трансформацій в Україні, які змінили формат взаємодії бізнесу та держави. Дотримання податкового законодавства тепер безпосередньо залежить від коректного формування інформації про об'єкти оподаткування та їх фіксації у відповідних реєстрах і звітності.

Дані бухгалтерського обліку необхідні не тільки для максимально можливого і при цьому рівного задоволення інформаційних потреб усіх груп зацікавлених користувачів, вони також застосовуються для обґрунтування податкової бази більшості податків. Своєю чергою, інструментом, використовуваним для розрахунку податкової бази та визначення величини податків, виступає податковий облік, який, відповідно до чинного законодавства, являє собою систему узагальнення інформації для визначення податкової бази з податку на основі даних первинних документів, згрупованих відповідно до порядку, передбаченого Податкового кодексу. На відміну від інформації, що формується в бухгалтерському обліку, дані податкового обліку задовольняють інтереси держави, які представляють фіскальні органи. Тому, щоб уникнути викривлення відомостей фінансової звітності, правила

бухгалтерського обліку не повинні бути підпорядковані меті та завданням податкового обліку.

В економічній літературі під оподаткуванням розуміють законодавчо встановлений порядок справляння податків а термін оподаткування - це процес установа і справляння податків у країні, визначення величин податків та їхніх ставок, а також порядку сплати податків і кола юридичних і фізичних осіб, які оподатковуються.

Об'єктом оподаткування відповідно до чинного податкового законодавства є реалізація товарів (робіт, послуг), майно, прибуток, дохід, витрата або інша обставина, що має вартісну, кількісну або фізичну характеристику, з наявністю якої законодавство про податки та збори пов'язує виникнення в платника податків обов'язку зі сплати податку. Таким чином, об'єкт оподаткування - це ті дії, події або стани, участь у яких переводить юридичну або фізичну особу в розряд платників податків. Ці об'єкти можуть відображатися у вартісних або натуральних показниках.

Хоча кожен податок і платіж вимагає індивідуальної методики розрахунку згідно з відповідним законодавством, традиційно ці розрахунки відображалися в бухгалтерському обліку. Проте, у зв'язку з еволюцією податкового законодавства, виникла потреба у веденні окремого податкового обліку (обліку з метою оподаткування), що досі залишається предметом наукових дискусій.

Взаємодія цих двох систем (бухгалтерського та податкового обліку) відбувається під час реєстрації господарських операцій та формування відповідної звітності. Тоді як бухгалтерський облік відображає розрахунки з податків на відповідних рахунках, податковий облік вимагає від підприємств документально обґрунтовувати розмір податкової бази та застосовані ставки (наприклад, у відсотках від вартості). Це обґрунтування фіксується у податкових реєстрах, які в умовах автоматизованих систем часто залишаються поза належною увагою як з боку бухгалтерів, так і контролюючих податкових органів.

Незважаючи на виділення податкового обліку з бухгалтерського, їхній зв'язок єдиною інформаційною базою, якими є первинні документи, є очевидним. По первинному документу складається деяке первісне уявлення про характер та особливості угод, які здійснюють суб'єкти господарювання. Для цілей бухгалтерського обліку первинні документи необхідні реєстрації фактів господарського життя, а цілей податкового обліку первинні документи є підтвердженням формування оподатковуваних баз. Термін «документ» у перекладі з латинської означає «свідчення», «спосіб доказу» [32, с. 635]. Так одні й самі документи можна використовувати для різних цілей. Отже, первинні документи є обліково-аналітичним забезпеченням не лише бухгалтерського та управлінського обліку, а й податкового обліку. В економічній літературі існує думка, що «такого завдання, як правильніше і точне обчислення податків і зборів, у переліку головних завдань бухгалтерського обліку не передбачено» [32, с. 635]. Проте, як зазначають науковці, що об'єктами бухгалтерського обліку є майно та зобов'язання підприємства.

Держава проявляє найбільший інтерес до підприємницької діяльності саме через розрахунок та сплату податків і платежів до бюджету. Помилки, допущені у визначенні податкових показників, можуть мати серйозні негативні наслідки не лише для діяльності підприємства, але й особисто для головного бухгалтера.

У зв'язку з цим, управління податковими платежами є одним із найкритичніших завдань бухгалтерського обліку. Формування інформаційної бази щодо податків вимагає ретельного дотримання методик їх розрахунку, нарахування, строків сплати та коректного відображення на бухгалтерських рахунках відповідно до чинних нормативно-правових актів.

Таким чином, податковий облік має власну методологію, яка охоплює весь процес: від збору первинної інформації до складання формалізованої звітності. Усі ці елементи інтегруються в єдину облікову систему підприємства і використовуються для внутрішнього управління.

Інформація, що формується у системі податкового обліку, здебільшого закрита для всіх зовнішніх користувачів фінансової звітності, за винятком фіскальних органів. Вважаємо, що подібна ситуація не цілком припустима, оскільки бухгалтерська (фінансова) звітність не може розкрити інвесторам повну та вичерпну картину про майнове становище підприємства та результати його виробничо-господарської та фінансової діяльності. При прийнятті рішень про інвестиції також необхідно володіти інформацією, на підставі якої її користувач зміг би оцінити ефективність ведення бізнесу, визначити наскільки вміло підприємство використовує податкові пільги, передбачені податковим законодавством, і з'ясувати чи сумлінно підприємство виконує свої податкові зобов'язання, зокрема, повинні бути доступні відомості про те, за якими. Інша інформація має становити державну та комерційну таємницю. У зв'язку з цим вважаємо, що забезпечення відкритості даних податкової звітності підвищить прозорість вітчизняної економіки, а також надають суб'єктам господарювання реальну можливість перевіряти сумлінність виконання податкових зобов'язань потенційними об'єктами інвестування та контрагентами [32, с. 636].

Реалізація цієї ініціативи можлива шляхом створення електронної бази даних на основі вичерпних відомостей, що містяться в органах статистики та податкових органах. Цю базу пропонується розмістити у вільному доступі в мережі Інтернет або забезпечити доступ до неї через електронні зали публічних бібліотек.

Незважаючи на відмінності в цілях (бухгалтерський — для фінансової звітності, податковий — для оподаткування), ці два види обліку мають внутрішню єдність, що виражається у майже ідентичному масиві вихідних даних і спільності методів обробки. Ці відмінності не повинні бути перешкодою для їхнього зближення (гармонізації).

Гармонізацію можна досягти шляхом закріплення однакових облікових методів в обліковій політиці підприємства, причому цей процес має забезпечувати, з одного боку, спрощення облікових процедур, а з іншого — збільшення реальних економічних вигод для бізнесу.

Проте, на практиці підприємства часто постають перед вибором: або зблизити обліки і спростити роботу бухгалтерії, або зберегти розбіжності задля отримання більших економічних переваг (оптимізації податків). Як правило, бізнес віддає перевагу економічній вигоді, ігноруючи при цьому ускладнення, що виникають у роботі бухгалтерської служби. Щоб уникнути такої дилеми, необхідне закріплення на законодавчому рівні уніфікованих облікових правил, які б забезпечували одночасне скорочення витрат бухгалтерії та раціоналізацію податкових платежів.

Бухгалтерське законодавство та податкове законодавство суттєво відрізняються, передусім, через різні цілі, завдання та предмети регулювання. Законодавство про бухгалтерський облік має на меті регулювання всіх аспектів облікових відносин, що виникають у процесі виробничо-господарської та фінансової діяльності підприємства. Законодавство про податки та збори стосується лише частини цих відносин, а саме тієї, яка безпосередньо пов'язана з обчисленням і сплатою податків та зборів до бюджету [32, с. 637].

На відміну від Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), які мають усі ознаки системності, регулювання податкового обліку все ще перебуває на етапі становлення.

Для досягнення системності в податковому обліку необхідно на законодавчому рівні закріпити його основні принципи, мету, завдання, а також саме поняття «податковий облік» у відповідних нормативно-правових актах, зокрема, у Податковому кодексі.

Такі законодавчі зміни стануть фундаментом для інтеграції бухгалтерських облікових правил у систему податкового обліку (де це доцільно). Це, своєю чергою, значно посилить податковий контроль за інформацією, що використовується при формуванні податкової звітності.

Наявність широких можливостей у податковому законодавстві України для податкового обліку створює сприятливі умови для незаконної податкової оптимізації.

Для усунення цієї неприйнятної ситуації доцільно на законодавчому рівні розробити детальні інструкції для кожної конкретної податкової операції. Ці інструкції мають виключати подвійне тлумачення податкових норм. Крім того, необхідно розробити та затвердити обов'язкові форми всіх первинних документів, необхідних для ведення обліку.

Таке посилення державної регламентації має не ускладнювати, а, навпаки, спрощувати облікові процедури, забезпечуючи максимальне зближення правил бухгалтерського та податкового обліку при збереженні їхньої нормативно-правової автономії. Впровадження цих заходів значно спростить роботу бухгалтерії та гарантує прозорість процесу обчислення й сплати податків.

Система обліку (бухгалтерського та податкового) є основою для збору, обробки та фіксації інформації про об'єкти оподаткування та формування податкової бази більшості податків.

Бухгалтерський облік (зорієнтований на інформаційні потреби всіх груп користувачів) та податковий облік (зорієнтований на фіскальні інтереси держави) мають різні цілі. Проте, вони тісно взаємодіють, оскільки використовують єдину інформаційну базу – первинні документи, які слугують підтвердженням для реєстрації фактів господарського життя (бухгалтерський облік) та формування оподатковуваних баз (податковий облік).

Існуючі відмінності в законодавстві, цілях та завданнях бухгалтерського і податкового обліку викликають дискусії та ускладнюють облікові процедури. Необхідне послідовне зближення (гармонізація) облікових правил, що має бути закріплене в облікових політиках та законодавстві. Це спростить роботу бухгалтерії та сприятиме зростанню реальних економічних вигод, зберігаючи при цьому нормативно-правову автономію обліків.

Для підвищення прозорості та ефективності податкового контролю необхідно закріпити основні принципи, мету та завдання податкового обліку у Податковому кодексі. Також доцільною є детальна законодавча

регламентація податкового обліку кожної операції, щоб уникнути подвійного тлумачення норм та незаконної податкової оптимізації.

Забезпечення відкритості даних податкової звітності (за винятком комерційної таємниці) шляхом створення електронних баз даних підвищить прозорість економіки та дозволить інвесторам та контрагентам оцінювати сумлінність виконання підприємством податкових зобов'язань та ефективність використання податкових пільг.

Таким чином, ефективне інформаційне забезпечення вимагає не лише коректного ведення бухгалтерського та податкового обліку на основі первинних документів, а й подальшої гармонізації та законодавчого вдосконалення правил податкового обліку з метою підвищення прозорості, спрощення облікових процесів та забезпечення належного виконання податкових зобов'язань.

1.2. Поняття та порядок складання звітності за податками і платежами

Звітність є фінальним етапом обробки даних фінансового, статистичного та податкового обліку. Зокрема, податкова звітність відображає стан зобов'язань підприємства, пов'язаних із нарахуванням та сплатою податків.

Своєчасне та коректне подання податкової звітності свідчить про компетентність і відповідальність керівництва. Платники податків самостійно складають цю звітність та подають її до податкових органів у встановлені законодавством терміни.

Практична цінність податкової звітності полягає у використанні її даних для перевірки правильності нарахування доходів підприємства, а також для визначення розміру обов'язкових податків і платежів. Тому до її формування висуваються суворі вимоги, необхідні для ефективної обробки та аналізу її показників.

Діяльність усіх підприємств України регламентується чинним законодавством. Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», незалежно від форми власності чи виду діяльності, ведення бухгалтерського обліку та подання звітності є обов'язковим.

У процесі обліку накопичується інформація, яка групується та узагальнюється у відповідних формах. Звітність — це, по суті, система взаємопов'язаних показників, що комплексно відображають умови та результати господарської діяльності підприємства за певний проміжок часу.

Ключова вимога полягає в тому, що звітність повинна містити повну, достовірну та якісну інформацію для задоволення потреб як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів. Будь-які помилки чи викривлення у звітних даних можуть негативно вплинути на прийняття управлінських рішень, що, у свою чергу, знизить економічну ефективність управління підприємством [29].

В процесі господарювання підприємствами формуються і подаються різні форми звітності. В залежності від користувачів інформації, бухгалтерську звітність поділяють на внутрішню і зовнішню (рис. 1.1).

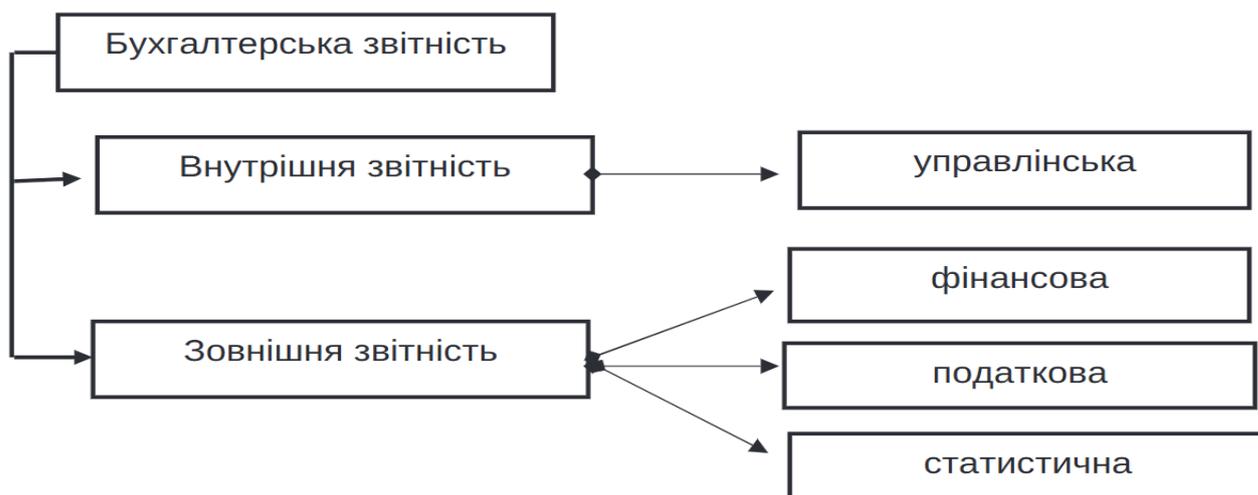

Рис. 1.1. Класифікація бухгалтерської звітності

Примітка. Побудовано на основі [29].

Звітність підприємства поділяється на внутрішню та зовнішню.

Внутрішня звітність не регламентується законодавством. Вона розробляється працівниками підприємства і використовується виключно для внутрішніх потреб управління.

Зовнішня звітність суворо регламентована чинним законодавством щодо її форм, показників, реквізитів та термінів подання. Її користувачами є широке коло зовнішніх суб'єктів: державні та фінансові органи, банки, інвестори, а також покупці та постачальники.

Зовнішня звітність включає:

- фінансова звітність (як частина бухгалтерської): надає інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів;
- статистична звітність: формується на основі бухгалтерських та оперативно-технічних даних для визначення загальнодержавних економічних показників.

Податкова звітність: складається на підставі даних податкового обліку з метою визначення бази оподаткування та розміру податкових зобов'язань.

Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» розрізняють фінансову, податкову, статистичну, спеціальну та інші види звітності, які формуються на підставі бухгалтерських даних. Проте, даним законом визначено лише поняття фінансова звітність, а зміст та сутність інших видів звітності, в тому числі і податкової не надаються [45].

Хоча Податковий кодекс України [41] є основним регулятором у сфері оподаткування і часто використовує термін «податкова звітність», детально описуючи порядок її формування та подання, офіційне визначення сутності цього поняття в ньому відсутнє.

Як наслідок, у науковому середовищі не існує єдиного тлумачення категорії «податкова звітність». Проте, у підходах дослідників зберігаються деякі спільні концептуальні риси.

Наприклад, Карпенко Н. Г. визначає податкову звітність як комплекс взаємопов'язаних дій з боку платника податків (або його представника) і податкового органу, які включають: складання, ведення та подання документів

встановленої форми; відображення інформації про результати діяльності та майновий стан платника, фіксацію процесу обчислення податку та кінцевої суми, що підлягає сплаті до бюджету [29].

В нормативно-правових документах, чітке визначення поняття «податкова звітність» наводиться лише в Наказі державної податкової служби України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо приймання та комп'ютерної обробки податкової звітності платників податків в органах ДПС України» № 516 від 14 червня 2012 року, в якому зазначається, що податкова звітність – це документи, які відповідно до Кодексу подаються платниками податків до органів ДПС і на підставі яких здійснюються нарахування та/або сплата податку, збору (обов'язкового платежу) [46].

Порядок складання податкової звітності поділимо на 4 етапи:

1 етап – вибір необхідної форми податкової звітності відповідно до виду податку/збору;

2 етап – складання податкової декларації за податком/збором, тобто безпосередньо внесення даних;

3 етап – перевірка складеного документа на предмет правильності складання, відповідності внесених даних даним обліку, правильності визначення бази оподаткування, об'єкта оподаткування, ставки податку;

4 етап – підписання податкової звітності.

Порядок складання податкової звітності регламентується ст. 48 ПКУ, зокрема зазначається, що форма податкової декларації встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Таким чином, форми податкових декларацій затверджуються Міністерством фінансів України за певною формою чинною на час її подання [56, с. 49].

Форма податкової декларації повинна містити обов'язкові реквізити і розкривати основні елементи відповідного податку та збору. Перелік обов'язкових реквізитів наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Перелік обов'язкових реквізитів, які наводяться у податковій звітності

Обов'язкові реквізити	тип документа (звітний, уточнюючий, звітний новий);
	звітний (податковий) період, за який подається податкова декларація;
	звітний (податковий) період, що уточнюється (для уточнюючого розрахунку);
	повне найменування (прізвище, ім'я, по батькові) платника податків згідно з реєстраційними документами;
	код платника податків згідно з Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України або податковий номер;
	реєстраційний номер облікової картки платника податків або серію (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті);
	місцезнаходження (місце проживання) платника податків;
	найменування контролюючого органу, до якого подається звітність;
	дата подання звіту (або дата заповнення - залежно від форми);
	інформація про додатки, що додаються до податкової декларації та є її невід'ємною частиною;
	ініціали, прізвища та реєстраційні номери облікових карток або інші відомості;
	підписи платника податку - фізичної особи та/або посадових осіб платника податку, засвідчені печаткою платника податку (за наявності).

Примітка. Побудовано на основі [56, с. 49].

З таблиці 1.1 відмітимо, що тільки у податковій звітності наводиться інформація про керівника підприємства і головного бухгалтера або інших осіб, відповідальних за ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, та поряд із власним ім'ям та прізвищем обов'язковим є реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта. У жодній з форм фінансової та статистичної звітності такі дані не наводяться.

За необхідності форма податкової декларації з податку або збору може містити додатково такі обов'язкові реквізити: відмітка про звітування за спеціальним режимом; код виду економічної діяльності (КВЕД); код за Кодифікатором адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад (КАТОТТГ); індивідуальний податковий номер згідно з даними реєстру платників податку на додану вартість за звітний (податковий) період; дата та номер рішення про включення неприбуткової організації до Реєстру неприбуткових установ та організацій; ознака неприбутковості організації; повне найменування нерезидента; місцезнаходження нерезидента;

назва та код держави резиденції нерезидента; код нерезидента, що присвоєно державою, резидентом якої він є [56, с. 51].

Після складання податкової декларації за встановленою формою вона має бути обов'язково підписана відповідно до статусу платника:

Для підприємств (юридичних осіб):

- керівник підприємства або уповноважена особа;
- особа, відповідальна за ведення бухгалтерського обліку та подання декларації;

- при поданні в електронній формі достатнім підтвердженням є наявність кваліфікованого електронного підпису (КЕП) або печатки платника податку на електронному документі.

Для фізичних осіб безпосередньо платник податків або його законний представник.

При спільній діяльності або розподілі продукції - особа, відповідальна за ведення бухгалтерського обліку та подання декларації згідно з відповідним договором або угодою.

Окремо, якщо декларація подається податковими агентами:

Агент-юридична особа: підписується керівником та особою, відповідальною за ведення бухгалтерського обліку цього агента.

Агент-фізична особа: підписується безпосередньо цим платником податків.

До документів податкової звітності відносять: податкові декларації, розрахунки по податках, розрахункові відомості, книги обліку доходів і видатків, картки особового рахунку та інші документи, які необхідні для визначення бази та об'єкта оподаткування, визначення сум податків.

Основною формою податкової документації є податкова декларація.

Відповідно до ПКУ, податкова декларація (розрахунок) – документ, що подається платником податків до контролюючого органу у строки, встановлені законодавством, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податку (обов'язкового платежу) [41].

Податкова звітність подається до контролюючих органів за базовий звітний період, що дорівнює:

- календарному місяцю – протягом 20 календарних днів, які настають за останнім календарним днем звітного податкового місяця;

- календарному кварталу – протягом 40 календарних днів, які настають після останнього календарного дня звітного податкового кварталу (або півріччя);

- календарному року (для платників податку на доходи фізичних осіб) – до 1 травня року, що настає за звітним;

- календарному року (для платників податку на доходи фізичних осіб – підприємців) – протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного податкового року [41].

Відповідно до вимог ПКУ, податкову декларацію до органів державної податкової служби можна подавати такими способами:

- особисто платником податків або уповноваженою особою;

- відправленням поштою з повідомленням про вручення документів та з описом вкладених документів;

- відправлення звітності в електронній формі з накладанням цифрового підпису [41].

Податкову звітність до органів Державної податкової служби України необхідно надсилати завчасно. Такий підхід дозволить урахувати потенційні технічні проблеми (наприклад, нестабільний зв'язок або неприйняття звіту) та мати достатній час для повторної відправки форми. Неподання або несвоєчасне подання податкової звітності тягне за собою застосування штрафних санкцій: перше порушення - штраф у розмірі 340 гривень за кожний випадок неподання або несвоєчасного подання; повторне порушення (вчинене протягом того ж року) - штраф зростає до 1020 гривень за кожний наступний такий випадок.

1.3. Зарубіжний досвід впровадження систем електронної звітності за податками і платежами

Для підвищення ефективності електронного документообігу (ЕДО) в Україні, оптимізації витрат на його впровадження та розширення кола користувачів, критично важливо вивчати міжнародний досвід. Аналіз зарубіжних систем ЕДО та особливостей їхньої імплементації, особливо у контексті податкової політики, сприятиме гармонізації українського законодавства з нормами Європейського Союзу — це стало особливо актуальним після обрання курсу на інтеграцію до ЄС.

Переваги електронного документообігу:

- безперечні переваги ЕДО над традиційним паперовим форматом включають можливість централізованого відстеження руху документів та коштів організацій у реальному часі;
- впровадження електронного звітування є безальтернативним та найбільш перспективним шляхом для подання та оприлюднення фінансової звітності;
- це неминуче призведе до збільшення доступності інформації, скорочення операційних витрат та усунення корупційних ризиків.

Незважаючи на різницю у законодавчих базах та методах податкового адміністрування різних країн, обмін досвідом є потужним каталізатором для пошуку ефективних рішень, які можуть бути застосовані в Україні. Історія успіху податкових відомств іноземних держав (зокрема, колишніх республік СРСР) підтверджує, що нова якість стандартів ведення бізнесу прямо залежить від готовності фіскальної служби до реформ [34].

Показовим прикладом є досвід країн Балтії. Головною умовою для їхнього вступу до ЄС у 2004 році була модернізація податкової системи, що передбачала повну інформатизацію взаємодії з платниками податків. Реформа включала поступову централізацію функцій адміністрування та контролю у головних підрозділах відомств та одночасне скорочення штату. Регіональні ж структури були залишені виключно для обслуговування платників податків.

Саме такий тип реформування фіскальної системи був обраний як перспективний напрямок і для України.

Зосередження на досвіді Литви є особливо цікавим, оскільки вона, як і Україна, прагнула до європейської інтеграції та мала схожу вихідну базу. Литва досягла значного успіху в модернізації своєї податкової системи, зокрема завдяки впровадженню комплексних електронних рішень. Головна умова членства в ЄС — модернізація податкової системи — була виконана через радикальну реорганізацію. Відбулося значне скорочення персоналу, а функції контролю та адміністрування були передані до центральних підрозділів Державної податкової інспекції (State Tax Inspectorate - STI). Регіональні відділення були перетворені виключно на центри обслуговування платників податків, зосереджуючись на наданні консультацій, допомоги у заповненні декларацій та реєстрації. Це підвищило якість клієнтоорієнтованого сервісу та розмежувало функції контролю та обслуговування.

Досвід Литви є яскравим підтвердженням того, що успішна інтеграція до ЄС та підвищення прозорості фіскальної системи можливі лише через повну цифровізацію та чітке розмежування контрольних і сервісних функцій.

Рішення країн Балтії про кардинальне переведення подання звітності в електронний формат (практично до 100%) через Інтернет мало далекосяжні позитивні наслідки, які варто вивчити.

Завдяки електронному поданню, податкові служби кожної з країн змогли сформувати багаторічну, якісну податкову історію своїх платників. Ця накопичена база даних тепер забезпечує швидкий та ефективний взаємобмін необхідною інформацією як між відомствами всередині країни, так і на території всієї Євразії.

Платники податків позитивно сприйняли можливість безконтактної взаємодії з податковою службою. Особливо цінним елементом міжнародного досвіду є те, що платникам податків надано можливість ознайомлюватися з фіскальними реєстрами платників податків не лише своєї держави, а й усього Європейського Союзу. Це значно підвищує прозорість бізнес-середовища.

Впровадження електронної системи реєстрації компаній у Литві з 2010 року стало важливим кроком. Ця система дозволила уникнути паперової роботи як для підприємців, так і для чиновників. Ключовою перевагою стало скорочення часу реєстрації бізнесу лише до трьох робочих днів, що є важливим показником для покращення інвестиційного клімату.

Естонія є яскравим прикладом найпрогресивнішої європейської моделі електронної держави завдяки всеосяжному впровадженню цифрових технологій. Впровадження електронної реєстрації дозволило суттєво мінімізувати адміністративні витрати та скоротити час реєстрації компанії: з п'яти днів до лише двох годин. Ключовим фактором цього успіху є електронне посвідчення особи (ID-карта), яке є обов'язковим для всіх громадян Естонії. Для онлайн-реєстрації компанії потрібна лише ця ID-карта та підключення до Інтернету [34].

Зараз майже 100% документів, поданих на розгляд, реєструються через електронну систему. Це відбувається незважаючи на те, що Закон про оподаткування дозволяє платникам податків самостійно обирати спосіб подання декларацій, що свідчить про довіру та зручність електронного методу. ID-карта є основою для багатьох інших цифрових послуг. У 2005 році Естонія стала першою країною у світі, що провела онлайн-електронне голосування громадян на виборах. Сьогодні ID-карти забезпечують швидке та ефективно спілкування громадян із державою та місцевим самоврядуванням.

Всі ці цифрові ініціативи значно поліпшили інвестиційну привабливість Естонії. За даними Світового банку, Естонія посіла 17-те місце у рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business 2015 серед 189 країн, що є одним із найкращих показників серед усіх пострадянських держав.

Для порівняння, Україна у цьому ж рейтингу посіла 96-те місце. Однак, варто відзначити позитивну динаміку: Україна піднялася на 16 позицій порівняно з попереднім роком. Цей прогрес був зумовлений в основному поліпшенням критерію «оподаткування» (Paying Taxes) на 49 пунктів.

Грузія продемонструвала ще кращі показники у рейтингу Doing Business 2015 серед пострадянських країн, посівши 15-те місце. Її успіх базується на радикальній реформі, проведеній протягом останніх десяти років. Відбулося об'єднання податкової та митної служб. Кількість податків була скорочена з 28 до лише 6. Створено комплексну електронну податкову систему.

Кожен платник податків у Грузії має електронну податкову облікову картку та особистий електронний кабінет, який є єдиною точкою доступу до всієї фіскальної інформації. У кабінеті відображаються всі дані: подані декларації, нараховані податки, штрафи та пені. Усі зміни у податкових нормах або порядках негайно відображаються у вигляді повідомлення при вході до кабінету. У разі прострочення платежу система автоматично нараховує штраф і одразу інформує про це платника. Оскільки з системою «домовитися» неможливо, на відміну від податкового інспектора, це призвело до унеможливлення корупції та бюрократії у процесі адміністрування [34].

Впровадження електронних транспортних накладних дозволило стежити за рухом товарів по всій країні без необхідності зупиняти транспортні засоби, забезпечувати швидке реагування у разі відсутності накладної або її невідповідності певному транспортному засобу. Ця система щомісяця генерує до бюджету значні кошти — близько 40 млн. ларі (приблизно 300 млн. грн.).

Досвід Словенії демонструє еволюційний підхід до впровадження електронної форми звітності, розширюючи її функціонал далеко за межі податків. Система електронної податкової звітності Словенії розвивалася поетапно. Спочатку вона використовувалася компаніями лише для заявок на відшкодування ПДВ при обміні товарами між країнами Європейського Союзу. Згодом функціонал був поширений і на всіх громадян для декларування доходів.

Система Словенії також відповідає вимогам Директиви ЄС про електронну торгівлю, дозволяючи фірмам із країн, що не є членами ЄС, реєструватися та сплачувати ПДВ з онлайн-продажу для будь-якої країни Європейського Союзу.

Однією з ключових особливостей є широкий спектр соціальних платежів, які можна здійснити через цю систему внески медичного, пенсійного та соціального страхування, а також страхування на випадок безробіття. Ці платежі можуть здійснювати різноманітні суб'єкти: малі підприємства без власних бухгалтерських відділів, страхові компанії та навіть урядові установи. Державна податкова адміністрація Словенії не видає цифрові сертифікати безпосередньо, а лише приймає їх. Видачею займаються п'ять незалежних центрів авторизації, що діють у країні.

У найближчих планах Словенії — забезпечити підтримку сертифікатів, виданих будь-яким центром сертифікації ЄС, що сприятиме подальшій інтеграції [34].

Аналіз досвіду Ірландії та Данії демонструє високий рівень інтеграції та орієнтованості на зручність платників податків у їхніх електронних системах.

Служба доходів громадян Ірландії функціонує як повністю інтегрована онлайн-система, що забезпечує можливість електронного декларування та сплати 21 виду різних податків і зборів, забезпечення надійного захищеного цілодобового онлайн-доступу з використанням ключів для автентифікації та конфіденційності, миттєве повідомлення про операції, а також швидка обробка декларацій та видача нарахувань, рахунків та інших документів у захищену вхідну скриньку користувача.

Система Данії орієнтована на максимальну гнучкість та мінімізацію зусиль платника. Платники податків можуть подавати декларації, обираючи найбільш зручний для себе спосіб: через мережу Інтернет, електронну пошту або навіть через систему телефонного зв'язку. Для ідентифікації платник може використовувати на вибір електронний цифровий підпис (ЕЦП) або персональний пін-код. Заяву на отримання ЕЦП або пін-коду можна подати через інформаційну сторінку митних та податкових органів. Пін-код надсилається платнику поштою або SMS на мобільний телефон. Активація програмного забезпечення для ЕЦП відбувається автоматично через Інтернет.

Важливою особливістю є те, що податкові органи Данії попередньо заповнюють декларації та надсилають їх платнику електронною поштою або системою голосової відповіді. Це значно полегшує процес, оскільки відкоригувати готову декларацію значно легше, ніж заповнювати її «з нуля».

Аналіз досвіду США та Франції доповнює картину успішного впровадження електронного звітування та демонструє його еволюцію від експерименту до глобального інструменту боротьби з ухиленням від податків.

США були піонерами, вперше апробувавши подання податкової звітності по каналах зв'язку ще у 1986 році. Експеримент, розпочатий лише у трьох містах, був настільки успішним, що вже у 1988 році до програми долучилися 14 штатів. Конгрес США поставив амбітну мету: до 2007 року 80% усіх звітів мали подаватися в електронному вигляді. У 2006 році це рішення було підкріплене законодавчими постановами, що заборонили подавати деякі види звітів іншим способом, окрім електронного. Віднедавна юридичні особи, активи яких перевищують \$10 млн., зобов'язані використовувати новітні технології для подачі фінансової звітності (раніше ця вимога поширювалася лише на активи від \$50 млн.).

Французька електронна система звітності надає низку додаткових, високоякісних послуг. Платники можуть самостійно розрахувати свої податки не лише на поточний, а й на майбутній період при поданні звітності через Інтернет. Система пропонує такі сервіси, як: отримання інформації про стан податкового рахунку за останні три роки, консультації щодо заповнення податкових форм. Наприкінці 2014 року Франція приєдналася до багатосторонньої Угоди про обмін фінансовою інформацією (MCAA - Multilateral Competent Authority Agreement), яку підписала 51 країна. Згідно з цією домовленістю, з вересня 2017 року передбачено автоматичний міждержавний обмін фінансовою інформацією.

Банки, фінансові компанії, інвестиційні фонди та трасти зобов'язані автоматично передавати податковим органам держав проживання клієнтів інформацію про доходи від вкладів, дивідендів, продажу активів та деяких

видів страховок (з дотриманням законів про захист даних). Це фактично кладе край банківській таємниці та завдає вирішального удару по транскордонному ухиленню від податків та офшорам [34].

Аналіз досвіду високорозвинених країн у сфері електронного документообігу та створення електронних систем звітності беззаперечно підтверджує переваги електронного документообігу над традиційним паперовим.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ ЗА ПОДАТКАМИ І ПЛАТЕЖАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Аналіз стану і тенденцій розвитку ринку переробної промисловості.

Ринок маркетплейсів дитячих товарів в Україні почав активно розвиватися з 2010 року. Цьому сприяло зростання популярності онлайн-покупок, а також збільшення кількості людей, які мають доступ до Інтернету.

Першими українськими маркетплейсами дитячих товарів стали Prom.ua та Rozetka.ua. Ці платформи пропонували широкий асортимент товарів для дітей від різних продавців. Маркетплейси приваблюють покупців своїми перевагами по асортименту та зручності обрати різні товари в одному місці, порівняти ціни та замовити доставку у зручний спосіб.

За останні роки на ринку відбулися зміни у структурі споживання товарів на маркетплейсах за віком, таким чином зросли продажі в таких товарах вікових груп як 10-11 років на 0,9%, 12-15 років – на 1,8% та 16-19 років – на 2,5%.

Щороку все більше людей віддають перевагу покупкам в інтернеті. Пандемія COVID-19 стала поштовхом до бурхливого розвитку маркетплейсів, а воєнний стан ще більше закріпив їхні позиції. Станом на 2023 рік, за даними Української ради торгових центрів, маркетплейсами користуються вже 10 млн українців.

Ще один важливий фактор – збільшення кількості людей, які мають доступ до мережі. Лише за 2023 рік кількість активних онлайн-користувачів зросла на 1,5 млн осіб. Це означає, що дедалі більше людей отримують можливість купувати товари та послуги в інтернеті.

Збільшення доходів безпосередньо впливає на витрати споживачів. У 2023 році українці витратили 182 млрд грн на покупки в маркетплейсах, що на 21% більше, ніж у 2022 році. Після рекордного зростання до 3507 млн доларів

США у 2021 році, ринок e-commerce зазнав падіння в 2022 році до 296 млн доларів. Втім, у 2023 році почалося часткове відновлення – обсяг ринку зріс до 2671 млн доларів [3].

Швидка та зручна доставка – один із головних чинників успіху онлайн-торгівлі. Компанії постійно вдосконалюють логістичні послуги, що сприяє ще більшій популярності маркетплейсів, а чим більше гравців на ринку, тим вигідніші умови для покупців. Конкуренція між маркетплейсами веде до зниження цін, покращення сервісу та впровадження інновацій.

На кожному маркетплейсі є розділи в каталозі товарів, і найпоширеніший інтерфейс включає в себе розділ «Дитячі товари». Таким чином, можна зробити висновок, що кожен з маркетплейсів підтримує торгівлю цільовою групою товарів.

Ринок маркетплейсів не стоїть на місці – він активно змінюється під впливом нових технологій та споживчих уподобань. Сучасні тенденції свідчать про зростання мобільних покупок, персоналізацію сервісів, розширення міжнародної торгівлі та розвиток нішевих платформ, які адаптуються до потреб користувачів.

Ринок скоротився майже на 40 % протягом першого року війни, але в 2023 році падіння припинилося. Основними драйверами ринку були кількість споживачів та доходи на душу населення.

Таблиця 2.1

Зміни обсягу продажів дитячих товарів в Україні та кількості споживачів, млрд грн., млн ос., % та тис грн. на 1 особу

Показники	2021	2022	2023
1	2	3	4
Обсяг ринку, млрд. грн.	12,6	7,18	7,15
Темп приросту, %	н/а	-43,0%	-0,5%
Кількість споживачів, млн.	8,68	6,85	6,02
Темп приросту, %	н/а	-21,1%	-12,1%
ARPU, тис. грн/ос	1,45	1,05	1,19
Темп приросту, %	н/а	-27,8%	13,2%

Примітка: побудовано на основі джерела [3]

На відміну від загального обсягу ринку відсоток продажів дитячих товарів через інтернет магазини зростає, так у 2021 році показник був 13%, а у 2023 році досягнув 13,9%. Це означає, що в Україні і надалі залишається зростаючий попит на купівлю товарів на маркетплейсах, через їхні переваги над класичними магазинами.

Рис. 2.2. Продаж дитячих товарів через маркетплейси, млрд. грн.

Примітка: побудовано на основі джерела [3]

Аналіз асортименту маркетплейсів показує, що серед товарів більшу частку займає дитячий одяг у порівнянні з взуттям. Якщо порівнювати асортимент Розетка та Антошка, видно що перша фокусується на категорії «Дитячий одяг», а другий – на категорії «Іграшки». Другою за кількістю товарів категорією у Розетка є взуття, а для Антошка – одяг, третьою – іграшки та коляски, автокрісла, відповідно. Асортимент Рамрік зосереджений на одягу, друге місце – іграшки, третє – взуття [3].

Стан ділового середовища України, який характеризується індексом UBI, показує негативні очікування бізнесу від подальшого розвитку подій – у серпні 2023 р. показник збільшився на 2,93 у порівнянні зі значенням червня 2023 р., але до нейтрального значення ще залишається 11,77 (значення на серпень 2023 року – 38,23).

Асортимент маркетплейсів, кількість пропозицій станом на лютий 2024 р.

Товарна категорія	Розетка	Антошка	OLX	Rampik
1	2	3	4	5
Харчування та годування	936	2022	55869	3944
Підгузки	343	439	н/а	657
Купання та гігієна	76	889	н/а	3955
Іграшки	1301	17832	426814	12647
Коляски, автокрісла	54	2695	66056	410
Прогулянки	189	645	51210	400
Товари для мам	58	1328	н/а	2204
Дитячий одяг	36191	4305	1644458	22597
Дитяче взуття	8623	768	571786	5650
Дитячі меблі та аксесуари	239	2453	55893	954
Аксесуари для немовлят	н/а	661	н/а	н/а
Інші дитячі товари	н/а	н/а	172734	н/а

Примітка: побудовано на основі джерела [3]

Припинення діяльності інтернет-магазинів дитячих товарів Рампа і Рампик (а насправді – злиття цих операторів) за даними forbes.ua наочно характеризує нагальні тенденції ринку – зменшення кількості користувачів, збільшення конкуренції за споживача, внаслідок чого – зменшення доходів та прибутків бізнесу, на фоні загальної невизначеності бізнес-середовища та негативної оцінки перспектив бізнесу в Україні [3].

Потенційна ємність ринку, як для будь-якого сектору в Україні, залежить від тривалості війни, а також від кількості та термінів повернення біженців в Україну, у тому числі, дітей, а також подальших тенденцій народжуваності. Як відомо, по завершенню війн, розпочинається бум народжуваності, який призводить до збільшення потреб в дитячих товарах.

Без врахування цього фактору, за даними прогнозу elit-web, ринок електронної комерції в цілому, а також його дитячий сегмент відновиться на межі 2024 та 2025 року, а в 2025 році збільшить обсяг у порівнянні з 2021 роком на 15 %.

Станом на грудень 2024 року в Україні працюють 228 юросіб та 353 фізособи-підприємці за основним КВЕДом 32.40 «Виробництво ігор та

іграшок». З-поміж 75 фірм, що подали фінансову звітність за 2023 рік, найбільше заробило «ТОВ Інтелком» — 310,7 млн грн [16].

Майже 33%, тобто 75 фірм, з проаналізованих юридичних осіб, зареєстровані у Києві. У Львівській та Харківській областях прописані 25 і 24 компанії відповідно. У всіх інших регіонах зареєстровано від 1 до 16 компаній. До складу фінансово-промислових груп в системі YouControl входять 4 компанії з вибірки — ТОВ «ТОП МАСТЕР», ТОВ «МІНІЛЕНД.УА», ТОВ «АДЕЙ ПРОМОУШНЗ» та ТОВ «ПЛЕЙ ВУД».

Як зазначено на офіційному сайті компанії, ТОВ «ПЛЕЙ ВУД» є виробником дерев'яних конструкторів та працює у Харкові. Хоча саме підприємство зареєстровано у Києві. Одним з учасників компанії є Гарі Корогодський — засновник благодійного фонду «Жителюб», співвласник ТРЦ Dream Town та ключова особа однойменного ФПГ у системі Youcontrol.

ТОВ «МІНІЛЕНД.УА» входить до фінансово-промислової групи «СЛАВ груп», яка працює переважно у сфері будівництва. Як зазначено на офіційному сайті Miniland.ua, компанія виробляє та продає моделі залізничного, автомобільного транспорту, будівель та інше. Ця фірма у 2023 році перевищила показник виручки за 2022 рік в більш ніж 10 разів. У 2023-му підприємство заробило майже 5 млн грн, а виручка за 2022 рік склала 473,8 тис. грн [16].

Найбільша кількість приватних підприємців серед зареєстровано у столиці — 62 ФОПи та у Київській області — 34 фізичних осіб-підприємців. У сфері виробництва іграшок також залучено 40 ФОПів з Дніпропетровщини, по 36 — у Харківській і Львівській областях. 61 ФОП з вибірки брали участь та ставали переможцями процедур публічних закупівель.

Лише 75 компаній з досліджуваної вибірки подали фінзвітність за 2023 рік. Сукупна виручка цих компаній склала майже 2 млрд грн [16].

П'ятірка компаній за сумою виручки за 2023 рік така:

ТОВ «ІНТЕЛКОМ» з оборотом 310,7 млн грн. За інформацією з їхнього офіційного сайту, компанія виготовляє пластикові іграшки під ТМ «ТехноК».

Учасниками компанії є Володимир Окрепкий, Віктор Швець та Степанида Славатинська.

Виручка ТОВ «ЮКРЕЙНІАН ГЕАРС» у 2023 році склала 243,6 млн грн. На їхньому офіційному сайті йдеться про те, що компанія виготовляє механічні 3Д-пазли з фанери та інші іграшки. Учасником компанії є Геннадій Шестак.

ТОВ «ОКТО ФЕМІЛІ ГРУП» заробила у 2023 році 176,4 млн грн. Як зазначено на їхньому офіційному сайті, фірма виробляє набори творчого ліплення та сенсорного розвитку під ТМ ОКТО. Власницею компанії є Катерина Лібман. Виручка порівняно з 2022 роком збільшилась вдвічі.

Оборот ТОВ «ДРІМ ГРУП ТОЙЗ» за 2023 рік склав 169,5 млн грн. На офіційному сайті компанії зазначено, що вони працюють на ринку як інтернет-магазин TooToo.com.ua. 95% статутного капіталу належить Ірині Опанасенко з Києва. Показник виручки підприємства у 2023 році втричі більший ніж у 2022-му.

Виручка XXXXXXXXXXXXXXX у 2023 році склала 138,9 млн грн [16].

У 2022 році фінансову звітність подали трохи менше компаній, ніж у 2023-му, а саме 72. Їхня сукупна виручка склала 1,7 млрд грн. При цьому, три компанії з п'ятірки найбільших за виручкою за 2023 рік також були у лідерах у 2022-му: ТОВ «ІНТЕЛКОМ», ТОВ «ЮКРЕЙНІАН ГЕАРС» та XXXXXXXXXXXXX. А от ТОВ «ОКТО ФЕМІЛІ ГРУП» у 2022 році зайняла почесне 6 місце із виручкою в 76,5 млн грн. ТОВ «ІРЕНА КО» та ТОВ «ВІП-ТОЙС», що посіли 4 та 5 місце у п'ятірці найбільших за виручкою у 2022 році, у 2023-му зайняли 6 і 9 сходинку із показниками виручки у 113,9 млн грн та 59,8 млн грн відповідно.

ТОВ «ІРЕНА КО» займається виробництвом скляних ялинкових прикрас [16].

Отже, ринок дитячих товарів демонструє стійку тенденцію до діджиталізації. Попри загальне скорочення обсягів ринку внаслідок війни, частка онлайн-продажів продовжує зростати (з 13% у 2021 до 13,9% у 2023 році). Маркетплейси (Rozetka, Prom.ua, Епіцентр та ін.) стали ключовим

каналом збуту завдяки зручності, широкому асортименту та можливості порівняння цін. Це змінило купівельну поведінку: споживачі дедалі частіше обирають інтернет-майданчики замість класичних офлайн-магазинів.

2.2. Економіко-організаційна характеристика підприємства

Корпорацію «XXXX» складає група виробничих і торгових компаній, основним видом діяльності яких є виробництво, оптова та роздрібна торгівля дитячими товарами.

XXXXXXXXXXXXXXXX, створене в грудні 2005 року, спеціалізується на виробництві пластикових іграшок та координації проекту з будівництва комплексу будівель і споруд виробничо-складського та адміністративного призначення корпорації XXXXXXXX в с. Липини, Луцького району (площею 13 000 м. кв.).

Компанія XXXXXXXX – виробник з 25-річним досвідом. Мета підприємства – виробництво якісної та безпечної продукції для розвитку та пізнання навколишнього світу теперішніми та майбутніми поколіннями.

Основними напрямками діяльності є:

- 1) виробництво пластмасових іграшок. Іграшки відповідають потребам раннього розвитку дитини, розвивають логічне мислення, дрібну моторику рук, просторову уяву тощо. Безпечні для дітей від 12 місяців;
- 2) швейне виробництво. М'яконабивні іграшки виготовлені з безпечних гіпоалергенних матеріалів;
- 3) дистрибуція. Компанія XXXXXXXX – ексклюзивний представник відомих європейських брендів Canpol babies, LOVI та Wader.

Основними партнерами XXXXXXXXXXXXXXX є: Розетка, Fozzy, Billa, Смік, аТан, Епіцентр, Ашан, Metro, Novus, АТБ.

Серійне виробництво пластмасових іграшок XXXXXXX розпочалося у 2011 році і сьогодні є одним із найбільших та найуспішніших в Україні.

Завдяки кваліфікованому персоналу: найкращі інженери, дизайнери, конструктори, сучасним виробничим потужностям (22 термопластавтомата ТМ ENGEL, 5 видувних машин, робот для нанесення малюнків за технологією IML), надійним сертифікованим постачальникам форм та друкованої продукції, контролю якості на кожному етапі виробництва, постійному оновленню діючого асортименту. Річний обсяг виробництва пластмасових іграшок понад 6 млн. готових виробів.

Швейне виробництво. Серійне виробництво м'яконабивних іграшок ТМ XXXXXXXX розпочалося у 2003 році. Продукція відповідає найвищим українським та європейським стандартам якості.

Швейне виробництво ТМ XXXXXXXX це: виготовлення продукції від ідеї до готового виробу; власна професійна студія дизайну; сучасне високотехнологічне обладнання: 58 швейних машин, 5 вишивальних машин, 7 закрійних ножів, 2 машини для набивки, 1 чесальна машина; виготовлення корпоративних іграшок; індивідуальний підхід до кожного клієнта.

Діючий асортимент понад 100 позицій. Виробничі потужності: 10 000 шт виробів у місяць.

На підставі фінансової звітності за 2022–2024 роки було проведено аналіз фінансового стану XXXXXXXXXXXXXXXX (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Основні показники діяльності XXXXXXXXXXXXXXXX
за 2022 – 2024 роки

Показники	Роки			Абсолютна зміна		
	2022	2023	2024	2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.	2024 р. від 2022 р.
Кількість персоналу	144	142	138	-2	-4	-6
Дохід, тис. грн	132080	138855	152153	6775	13298	20073
Чистий прибуток, тис. грн	291	64	111	-227	47	-180
Активи, тис. грн	138189	125492	175680	-12697	50188	37491
Гроші та їх еквіваленти, тис. грн	2	3	1552	1	1549	1550
Поточні зобов'язання, тис. грн	57451	44690	94768	-12761	50078	37317
Власний капітал, тис. грн	80738	80802	80912	64	110	174

Виходячи з даних таблиці 2.3 можна зробити висновок про те, що доходи підприємства та гроші та їх еквіваленти зростають у динаміці. По інших показниках (чистий прибуток, активи, поточні зобов'язання) помітне зменшення у 2023 році у порівнянні з 2022 роком, однак у 2024 році спостерігається зростання по цих статтях.

Таблиця 2.4

Динаміка фінансових показників XXXXXXXXXXXXXXXX
за 2022 – 2024 роки

Показники	Роки			Абсолютна зміна		
	2022	2023	2024	2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.	2024 р. від 2022 р.
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,89	2,19	1,49	0,3	-0,7	-0,4
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,82	0,24	0,51	-0,58	0,27	-0,31
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0	0	0,02	0	0,02	0,02
Коефіцієнт автономії	0,58	0,64	0,46	0,06	-0,18	-0,12
Коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом	2,7	2,92	2,37	0,22	-0,55	-0,33
Коефіцієнт заборгованості	0,42	0,36	0,54	-0,06	0,18	0,12

Виходячи з даних таблиці 2.4 можемо зробити висновок, що у 2022 році 1,89 грн оборотних засобів припадало на кожен гривню короткострокових зобов'язань, у 2023 році – 2,19 грн, а у 2024 – 1,49 грн.

Значення коефіцієнта проміжної ліквідності за 3 роки говорить про малоризиковість діяльності компанії з погляду неповернення боргів і зниження реального рівня платоспроможності.

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності повинно бути у межах від 0,2 до 0,35. У 2024 році 2 % боргів могли бути сплачені підприємством негайно, що нижче мінімального рекомендованого рівня.

У 2024 році відбулося погіршення загальної та проміжної ліквідності порівняно з 2023 роком та 2022 роком, незважаючи на позитивну динаміку грошових коштів. Це є прямим наслідком різкого зростання поточних зобов'язань у 2024 році.

На основі даних таблиці 2.4 (коефіцієнт фінансової автономії) можемо зробити висновок, що на кінець 2024 року доля власних коштів підприємства в загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність, складає 46 %.

Коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом свідчить про те, що підприємство протягом 2022-2024 років є фінансово стійким, оскільки воно в меншій мірі залежить від позикових коштів для фінансування своєї довгострокової діяльності.

У 2022, 2023 роках коефіцієнт заборгованості нижчий за 50 %, що вказує на більш консервативну структуру капіталу та менший ризик. Вище 50 % значення коефіцієнта у 2024 році, свідчить про більший фінансовий ризик, оскільки певна частина активів фінансується за рахунок боргу.

У 2024 році фінансова стійкість погіршилася через зниження частки власного капіталу (КА впав з 0,64 до 0,46) та значне зростання заборгованості (КЗ зріс з 0,36 до 0,54). Це підтверджує висновок про фінансування розширення діяльності за рахунок залучених коштів.

Отже, за досліджуваний період підприємство демонструє стійке зростання доходу та успішно нарощує загальні активи у 2024 році, що свідчить про розширення діяльності.

До проблемних аспектів віднесемо: різке зростання поточних зобов'язань у 2024 р. призвело до погіршення коефіцієнтів загальної та проміжної ліквідності; залежність від позикових коштів зросла, що відображається у падінні коефіцієнта автономії та зростанні коефіцієнта заборгованості; падіння чистого прибутку за три роки, незважаючи на зростання доходу, свідчить про зниження рентабельності або зростання витрат. У 2024 році XXXXXXXXXXXXXXXX активно розширювалося, нарощуючи активи, але фінансувало це розширення переважно за рахунок залучення зовнішніх коштів, що призвело до погіршення фінансової стійкості та показників ліквідності.

2.3. Організація облікової роботи для складання звітності за податками і платежами на підприємстві

Відповідно до Конституції України кожен зобов'язаний сплачувати податки та збори в порядку та розмірах, встановлених законодавством [22]. Конкретизує це положення Податковий кодекс України, у якому закріплено обов'язок платника податку обчислити, задекларувати та сплатити суму податку та збору в порядку та строки, визначені в ПКУ та Митному кодексі [41; 33].

Нарахування й сплата податків і зборів передбачають необхідність здійснення на належному рівні організації обліку розрахунків з бюджетом, результати яких відображаються у відповідній формі податкової звітності.

Формування та подання податкової звітності у XXXXXXXXXXXXXXX є трудомістким та відповідальним процесом, який визначається як сукупність процедур, відбувається за певними стадіями та містить такі процедури, як вибір форми податкової звітності відповідно до кожного податку та збору; заповнення показників податкової звітності відповідно до законодавчих вимог (базуються на опрацюванні відповідної інформації); подання податкової звітності в терміни, визначені законодавством (вибір способу подання); прийняття податкової звітності.

Обліковий процес, що передує формуванню показників податкової звітності на XXXXXXXXXXXXXXX, узагальнено на рис. 2.3.

XXXXXXXXXXXX, яке сплачує податки та збори, визначилося зі своєю податковою політикою, яку об'єднало з обліковою політикою підприємства, де відобразило нюанси оподаткування, пов'язані саме з податковим законодавством, що істотно прискорює і спрощує ведення бухгалтерського обліку та складання податкової звітності.

Під час формування податкової політики XXXXXXXXXXXXXXX врахувало такі основні її елементи.

Рис. 2.3. Схема організації облікової роботи під час складання податкової звітності у XXXXXXXXXXXXXXXX

Примітка: побудовано на основі даних підприємства

Першою складовою частиною є вступна частина, в якій визначаються теоретичні основи, а саме предмет, нормативно-правове забезпечення, об'єкт, методи, перелік податків та платежів, які сплачує підприємство, загальні правила складання податкових документів та податкової звітності.

Наступною складовою частиною є методологічна частина, яка включає правила отримання, опрацювання, фіксації та передачі інформації, перелік основних рахунків, критерії необоротних та оборотних активів для потреб оподаткування, методи нарахування амортизації необоротних активів, оцінки активів тощо.

Обов'язковою складовою частиною податкової політики XXXXXXXXXXXXXXXX є її технологічна частина, яка передбачає робочий план рахунків для потреб оподаткування; графік документообігу; організацію внутрішнього контролю показників податкової звітності та форми документів для здійснення такого контролю; порядок та методику складання податкової звітності; проведення інвентаризації розрахунків підприємства в розрізі податків та платежів; типові уніфіковані податкові документи та перелік

необхідних за потреби форм первинних документів, розроблених підприємством; строки подання податкової звітності в розрізі податків (податковий календар).

Останньою складовою частиною облікової політики є організаційна частина, яка визначає структуру підрозділу, відповідального за складання податкової звітності, розроблення необхідних інструкцій та положень, взаємодію підрозділу з іншими підрозділами підприємства.

Вважаємо, що правильно сформована облікова політика для досягнення податкових цілей (податкова політика) сприятиме зменшенню кількості помилок під час складання податкової звітності та розрахунку податкових зобов'язань підприємства, підвищить ефективність внутрішнього контролю.

Щодо документального оформлення процесу складання податкової звітності у XXXXXXXXXXXXXXX, то всі документи умовно можна поділити на дві групи. До першої групи належать документи, що передують процесу складання податкової звітності, а саме документи, що містять довідкову інформацію та деталізують дані для обчислення податків, обґрунтовують та розшифровують податкові розрахунки. До другої групи належать безпосередньо документи, у яких фіксуються податкові розрахунки та суми податків і зборів (податкова звітність).

У ст. 9 ПКУ наведено види загальнодержавних податків і зборів: податок на прибуток підприємств; податок на доходи фізичних осіб; податок на додану вартість; акцизний податок; екологічний податок; рентна плата; мито [41].

До кожного із наведених податків та зборів є відповідна форма податкової звітності. У таблиці 2.5 згруповано податки і збори та відповідні форми податкової звітності до них. Що стосується мита, то відносини, пов'язані із встановленням та справлянням мита, регулюються Митним кодексом України.

З таблиці 2.5 бачимо, що кожен податок та збір має свою форму податкової звітності, яка затверджена відповідним наказом Міністерства фінансів України.

Форми податкової звітності за видами податків та зборів [56]

№ з/п	Назва загальнодержавних податків і зборів	Найменування форми податкової звітності	Коли і ким затверджено	Анотація до нормативного документа
1	Податок на прибуток підприємств	Податкова декларація з податку на прибуток підприємств	Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.2015 р. № 897	Затверджено форму Податкової декларації з податку на прибуток підприємств (з додатками)
2	Податок на доходи фізичних осіб	Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску	Наказ Міністерства фінансів України від 13.01.2015 р. № 4	Затверджено форму Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску і Порядок заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску
3	Податок на додану вартість	Податкова декларація з податку на додану вартість	Наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2016 р. № 21	Затверджено форму податкової декларації з податку на додану вартість; форму уточнюючого розрахунку податкових зобов'язань з податку на додану вартість у зв'язку з виправленням самостійно виявлених помилок; форму розрахунку податкових зобов'язань, нарахованих отримувачем послуг, не зареєстрованим як платник податку на додану вартість, які постачаються нерезидентами, у тому числі їх постійними представництвами, не зареєстрованими платниками податків, на митній території України.

Відповідно до вимог Податкового кодексу України загалом виділяють різні терміни подання податкової звітності [41].

Однак терміни подання окремої податкової звітності можуть різнитись у XXXXXXXXXXXXXXXX (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Терміни подання податкової звітності та сплати податкових зобов'язань

XXXXXXXXXXXXXXXX

№	Форма звітності	Термін подання	Термін сплати
1	Податкова декларація з податку на прибуток (квартальна)	40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу, півріччя, трьох кварталів.	Протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого для подання податкової декларації
2	Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску	20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця	Під час виплати оподаткованого доходу, та 10 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку для подання розрахунку
3	Податкова декларація з податку на додану вартість	20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного місяця	10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку для подання податкової декларації
4	Митна декларація	Протягом 10 робочих днів з дати доставлення товарів	До або в день подання митної декларації для митного оформлення
5	Податкова декларація з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	Станом на 1 січня звітного року, до 20 лютого поточного звітного періоду	Авансовими внесками щокварталу до 30 числа місяця, що настає за звітним кварталом
6	Податкова декларація з плати за землю	Станом на 1 січня звітного року, до 20 лютого	Авансовими внесками щокварталу до 30 числа місяця, що настає за звітним кварталом
7	Податкова декларація з транспортного податку	Станом на 1 січня звітного року, до 20 лютого	Авансовими внесками щокварталу до 30 числа місяця, що настає за звітним кварталом

Примітка: побудовано на основі даних підприємства

Складання звітності за податками і платежами у XXXXXXXXXXXXXXXX здійснюється з використанням програмного продукту М.Е.Дос. Бухгалтер подає звітність в електронному вигляді і обмінюється електронними документами з контрагентами.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ ЗА ПОДАТКАМИ І ПЛАТЕЖАМИ

3.1. Формування облікової політики як інструменту управління оподаткуванням.

У сучасній системі розрахунків підприємств особливе місце та стратегічне значення відводиться розрахункам з бюджетом за податками. Ця важливість і специфіка зумовлені універсальною роллю всіх господарюючих суб'єктів як платників податків. Відповідно до чинного законодавства, на них покладається суворий обов'язок забезпечити своєчасну та повну сплату податків. Цей процес перебуває під пильним контролем фіскальних органів, що вимагає від підприємства побудови ефективного механізму управління оподаткуванням. Ключовим елементом цього механізму є інформаційне забезпечення податкових розрахунків, спрямоване на уникнення штрафних санкцій та будь-яких непорозумінь із контролюючими органами.

У системі інформаційного забезпечення домінуюча позиція належить бухгалтерському обліку. Саме він є джерелом інформації про всі господарські факти та операції, що безпосередньо впливають на визначення бази оподаткування. Раціональна та ефективна організація бухгалтерського обліку традиційно починається з розробки облікової політики підприємства. З огляду на зазначене, стає доцільним глибоке дослідження облікової політики саме як потужного інструменту управління оподаткуванням.

Формування облікової політики здійснюється на виконання вимог низки ключових нормативно-правових актів, зокрема: Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [45], Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НПСБО), Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 року [46].

Господарюючі суб'єкти визначають свою облікову політику та зміни до неї за погодженням з власником (або уповноваженим органом), відповідно до установчих документів. Це є однією з найважливіших організаційних задач, оскільки правильно оформлена облікова політика не лише сприяє достовірному визначенню фінансового результату, але й критично важлива для оптимізації оподаткування та уникнення фінансових санкцій. При цьому облікова політика обов'язково повинна інтегрувати та враховувати підходи до бухгалтерського обліку податків.

На жаль, практичний досвід свідчить про поширений формальний підхід до формування облікової політики, зокрема, при розробці відповідного наказу. Часто спостерігається повна відсутність елементів облікової політики, сформованих безпосередньо для цілей оподаткування. Відсутнє чітке розмежування між обліковою політикою для цілей бухгалтерського та податкового обліку. Відсутність посилань на норми чинного законодавства, що ускладнює відстеження змін у нормативно-правовій базі та своєчасне внесення коректив.

Облікова політика часто є "типовим" документом, який абсолютно не враховує специфіки діяльності конкретного підприємства. Вона може обмежуватися лише переліком робочих рахунків і субрахунків. Невідповідне оформлення змін та доповнень до облікової політики. Невизначеність альтернативних елементів за окремими податками, зборами та обов'язковими платежами, де законодавство надає вибір. Формування елементів облікової політики без належної оцінки їхніх наслідків для оподаткування підприємства.

Облікова політика, сформована для цілей оподаткування, повинна виходити з принципу, що вона включає ряд організаційних та методичних елементів. Використання цих елементів, обраних з числа всіх існуючих альтернатив, передбачених чинним законодавством, має дозволити мінімізувати суму податкових платежів (у рамках правового поля, тобто шляхом податкового планування та оптимізації).

Необхідність її формування пояснюється двома ключовими факторами:

- відмінність норм податкового законодавства від норм НПСБО щодо визначення та оцінки об'єктів бухгалтерського обліку.

- існування в податковому законодавстві альтернативних варіантів системи оподаткування (наприклад, вибір між різними групами платників єдиного податку або загальною системою).

Крупей Н.С. та Нужна О.А. визначають облікову політику для цілей оподаткування як документ, у якому платник податків фіксує всі правила і методи, якими він керуватиметься при розрахунку і сплаті податків та зборів. Це вибір оптимальної системи оподаткування, а також методичних прийомів, способів і процедур організації та ведення обліку розрахунків за податками та платежами [36, с. 1010].

Основні завдання облікової політики для цілей оподаткування: забезпечення організації ведення податкового обліку, розробка системи податкових реєстрів, створення системи документообігу, необхідної для формування показників цих реєстрів, обрання найбільш прийнятних для підприємства способів обліку там, де податкове законодавство передбачає альтернативи, врегулювання та висвітлення окремих питань щодо справляння податкових платежів, за якими існують протиріччя в нормативних актах або які взагалі не регламентовані законодавством.

Для забезпечення коректності та ефективності облікової політики для цілей оподаткування платник податків повинен дотримуватись наступних фундаментальних правил: підприємство здійснює вибір лише одного з декількох альтернативних способів (передбачених чинним податковим законодавством), які регулюють порядок визначення податкової бази та обчислення податкових платежів, обрані способи обліку мають бути встановлені для підприємства в цілому. Вони повинні бути єдиними для всіх його структурних підрозділів (включаючи ті, що мають окремий баланс), незалежно від їхнього географічного розташування. Вибрані способи обліку встановлюються на тривалий час, як правило, на звітний рік. Зміни до облікової політики вносяться лише у виняткових випадках, передбачених законодавством

або обґрунтованою необхідністю. Обрані варіанти податкового обліку повинні бути обов'язково закріплені відповідним організаційно-розпорядчим документом (наказом).

При формуванні облікової політики для цілей оподаткування особливого значення набувають ті елементи, які мають прямий вплив на фінансовий результат та податкову базу, оскільки вони часто передбачають альтернативні варіанти вибору в П(С)БО та можуть мати різні наслідки для податкового обліку (наприклад, через коригування фінансового результату до оподаткування).

Найважливіші елементи облікової політики, критичні для оподаткування: вибір між ідентифікованою собівартістю, середньозваженою собівартістю, ФІФО, або нормативними витратами. Цей вибір безпосередньо впливає на собівартість реалізованої продукції та, відповідно, на фінансовий результат [36, с. 1011].

Визначення складу прямих витрат та витрат, що включаються до собівартості. Методика списання транспортно-заготівельних витрат (ТЗВ): визначення порядку розподілу ТЗВ між запасами на залишку та тими, що були реалізовані (списані).

Склад та порядок списання постійних та змінних загальновиробничих витрат (ЗВВ), їх чітке розмежування та механізм списання. Постійні нерозподілені списуються на собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) у періоді їх виникнення, що впливає на фінансовий результат. Визначення критерію, який використовуватиметься для розподілу ЗВВ (наприклад, години праці, прямі матеріальні витрати, обсяг діяльності тощо).

Таким чином, облікова політика є не просто технічним документом для бухгалтерів, а потужним важелем стратегічного податкового планування. Її свідоме та неформальне формування, з урахуванням усіх дозволених законодавством альтернатив, є необхідною умовою для фінансової стабільності та захисту підприємства.

3.2. Вдосконалення складання звітності за податками і платежами на підприємстві

Реалізація податкової політики на підприємстві відбувається через три ключові етапи:

1. Розрахунок поточних податкових платежів: це процес визначення точних сум та термінів сплати податків, що дає змогу зафіксувати очікувані податкові зобов'язання від поточної діяльності.

2. Бюджетування податкових платежів: включає систему планових розрахунків у межах загальних бюджетів підприємства. Цей етап дозволяє завчасно визначити планові суми податків, які необхідно буде сплатити у майбутніх податкових періодах.

3. Податкове планування: мінімізація податкових зобов'язань, але винятково в рамках чинного законодавства України.

Сьогодні XXXXXXXXXXXXXXXX активно використовує електронну форму подання податкових декларацій та звітності через спеціалізоване програмне забезпечення та мережу Інтернет. Цей спосіб має суттєві переваги. Платник має можливість відслідковувати статус свого звіту на шляху до контролюючого органу. Використання кваліфікованих електронних ключів забезпечує високий рівень захисту електронної звітності від несанкціонованого втручання. Програмне забезпечення контролюючого органу виконує низку автоматичних розрахунків та самостійно виявляє потенційні помилки у поданих документах.

Процедура підтвердження. Перша квитанція надходить платнику одразу після відправлення звіту і повідомляє про прийняття або відмову у його прийнятті. Друга квитанція остаточно підтверджує успішне внесення податкових документів до бази даних контролюючого органу.

Порядок подання електронної звітності узагальнено на рис. 3.1.

Під час подання податкової звітності обов'язковим реквізитом є кваліфікований електронний підпис, який використовується суб'єктами електронного документообігу для ідентифікації людини яка підписувала, підприємства та підтвердження цілісності даних в електронній формі.

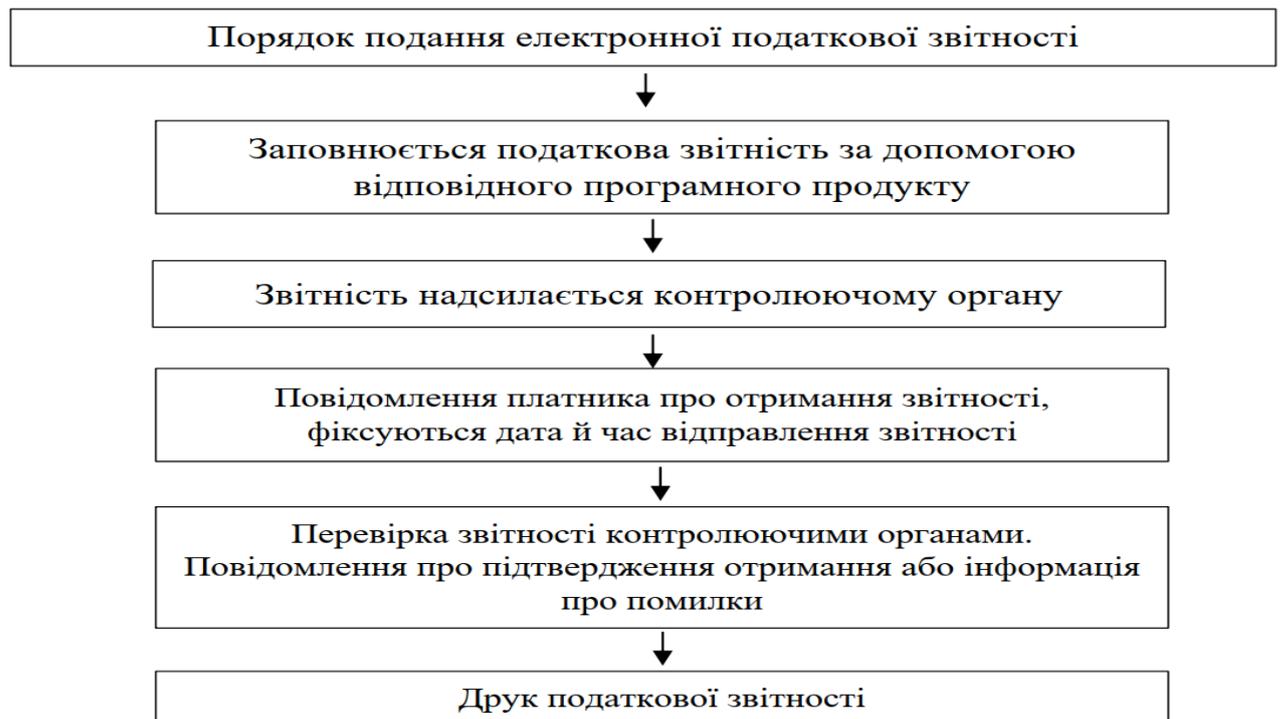

Рис. 3.1. Порядок подання електронної звітності [12, с. 99].

Реалізацію податкової політики на підприємстві можна здійснити у зазначений нижче спосіб.

На першому етапі слід здійснювати розрахунок поточних податкових платежів, а саме визначення сум та строків сплати податкових платежів, що передбачає фіксацію очікуваних податкових наслідків роботи підприємства.

На другому етапі слід здійснити бюджетування податкових платежів, тобто систему планових розрахунків з використанням взаємопов'язаних бюджетів підприємства, що дає змогу визначити планові суми податкових платежів, що підлягають сплаті в наступних податкових періодах.

Останнім третім етапом виділено податкове планування, що має на меті мінімізацію податкових зобов'язань за умови дотримання норм чинного законодавства України.

Як зазначалось вище, на першому етапі задля чіткої організації складання та подання податкової звітності на підприємстві потрібно мати детальний графік подання податкової звітності та перерахування зобов'язань до бюджету (табл. 3.1).

Графік подання податкової звітності

Назва податку	Назва звітності	Відповідальний за виконання	Кому подається	Термін подання	Фактично подано
Податок на прибуток	...				
ПДВ	...				
ПДФО	...				
...					

Запропонований графік дасть можливість контролювати своєчасність складання й подання податкової звітності, а також повноту сплати податків.

Бюджетування розрахунків з бюджетом може бути частиною загального бюджету по підприємству або формуватися окремо. В ньому здійснюється прогнозування майбутнього відтоку грошових коштів у вигляді податкових платежів.

Система бюджетування розрахунків з бюджетом має поєднувати взаємодію таких головних елементів, як обґрунтування структури бюджетів; безпосереднє формування бюджетів; встановлення відповідальності за виконання бюджетів; механізм погодження та затвердження бюджетів; контроль за виконанням та корегування бюджетів. Бюджет може складатися щомісячно, щоквартально та щорічно (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Приклад бюджету розрахунків за податками

Назва податку	Нарахування				Сплата			
	січень	лютий	...	разом	січень	лютий	...	разом
Податок на прибуток								
ПДВ								
ПДФО								
...								

З бюджетуванням пов'язане більш широке поняття, таке як «податкове планування» [12, с. 100]. Його необхідність пов'язана з тим, що податки, як

інші платежі, які здійснює підприємство, інші витрати, які несе підприємство у зв'язку зі своєю діяльністю, є складовою частиною витрат, а також складовою частиною від'ємного грошового потоку, тому необхідно заздалегідь планувати їх суму, час, у який вони повинні бути сплачені, щоб розподіляти свої грошові кошти найбільш ефективним способом. Крім того, податкове планування включає податкову оптимізацію. Під час планування сум податків прораховується їх розмір, який є максимально можливим для підприємства з урахуванням ефективності діяльності, щоби підприємство розвивалося, мало достатню суму операційних коштів, коштів для фінансування господарської діяльності. У зв'язку з цим враховується податкове навантаження (як планове, так і фактичне).

Подання податкової звітності до контролюючих органів є важливою складовою частиною діяльності будь-якого підприємств, оскільки її показники мають достовірно й правдиво відображати діяльність платника податків та особливості оподаткування його діяльності. Податкова звітність є підсумковою стадією виконання податкового обов'язку платника податків та зборів і передбачає сукупність дій платника податків та зборів з їх обчислення та складання, а також подання документів, передбачених податковим і митним законодавством, до органу, що контролює цей процес. Незважаючи на встановлені податковим законодавством загальні правила щодо формування податкової звітності, для кожного податку та збору встановлені відповідні форми звітності, передбачені особливості її формування, звітні періоди, терміни та способи подання.

Для забезпечення ефективності облікового процесу складання податкової звітності доцільно у складі облікової політики визначитися зі своєю податковою політикою, де слід відобразити нюанси оподаткування, пов'язані саме з податковим законодавством, а саме нормативно-правове забезпечення, предмет, об'єкт, методи, перелік податків та платежів, які сплачує підприємство, загальні правила складання податкових документів та податкової звітності; правила отримання, опрацювання, фіксації та передачі облікової

інформації, перелік основних рахунків, критерії активів для потреб оподаткування, методи нарахування амортизації, оцінки активів тощо; робочий план рахунків для потреб оподаткування, графік документообігу, організацію внутрішнього контролю показників податкової звітності та форми документів для здійснення такого контролю, по-рядок та методику складання податкової звітності, проведення інвентаризації розрахунків підприємства, типові уніфіковані податкові документи та за потреби перелік необхідних форм первинних документів, розроблених підприємством, строки подання податкової звітності в розрізі податків (податковий календар); визначити підрозділ, відповідальний за складання податкової звітності, перелік посад і розподіл функціональних обов'язків, розроблення необхідних інструкцій та положень, взаємодію підрозділу з іншими підрозділами підприємства.

3.3. Напрями вдосконалення подання звітності за податками і платежами

В умовах стрімкої цифровізації та євроінтеграційних процесів, вдосконалення системи подання звітності за податками і платежами є одним із ключових завдань для підвищення ефективності адміністрування, зниження адміністративного навантаження на бізнес та забезпечення прозорості фінансових потоків у державі. Основні напрями цих вдосконалень зосереджені навколо розвитку електронної подачі, підвищення якості сервісів Державної податкової служби (ДПС) та інтеграції даних.

Електронна подача звітності вже стала стандартом, але її потенціал далеко не вичерпаний. Подальший розвиток має включати як технічні, так і процедурні аспекти:

1. Розширення функціоналу електронних кабінетів та мобільних додатків. Створення єдиного, інтуїтивно зрозумілого інтерфейсу для всіх видів звітності, незалежно від її типу (податкова, статистична, фінансова). Наразі платники змушені користуватися кількома ресурсами. Об'єднання ключових функцій

(подання, сплата, моніторинг розрахунків, отримання довідок) в одному місці. Забезпечення максимально простої та безпечної можливості прямого експорту даних з внутрішніх облікових систем підприємств до електронного кабінету (API-інтеграція). Це мінімізує помилки "людського фактора" при ручному перенесенні даних. Розширення функціоналу мобільного додатку, щоб він дозволяв не лише переглядати стан розрахунків, але й подавати спрощену звітність (для ФОП 1-2 груп, наприклад), сплачувати податки та отримувати повідомлення від ДПС.

2. Впровадження інструментів автоматизованої перевірки та валідації. Надання платнику можливості перевірити звітність на відповідність базовим форматно-логічним та арифметичним контролям до її офіційного подання. Це значно зменшить кількість відмов у прийнятті та потребу в поданні уточнюючих розрахунків. Впровадження в електронних формах функції автоматичного розрахунку підсумкових показників та податкових зобов'язань на основі внесених первинних даних, аналогічно до того, як працюють сучасні бухгалтерські програми. Надання платникам можливості генерувати звітність, частково або повністю заповнену на основі даних, які вже є в ДПС (наприклад, суми сплаченого ПДФО роботодавцями, інформація з РРО, дані митниці). Це особливо актуально для Декларації про майновий стан і доходи.

3. Спрощення процедур ідентифікації та підписання. Сприяння переходу від фізичних носіїв КЕП до хмарних рішень (Дія.Підпис, BankID), що підвищує зручність та мобільність, особливо для малих підприємців. Забезпечення сумісності та уніфікації електронних форматів звітності з міжнародними стандартами (наприклад, XML-формати), що є важливим кроком для міжнародних компаній та цілей євроінтеграції.

Державна податкова служба має трансформуватися з контролюючого органу на сервісний:

1. Покращення інформаційної підтримки та навчання. Розвиток інтелектуальних чат-ботів на базі штучного інтелекту, здатних надавати миттєві відповіді на типові питання щодо заповнення звітності 24/7. Регулярне

оновлення відеоінструкцій та проведення безкоштовних онлайн-вебінарів щодо заповнення нових форм звітності та використання електронних сервісів. Розробка системи проактивних повідомлень та підказок в Електронному кабінеті, які б попереджали платника про наближення термінів подання конкретного типу звіту або необхідність подати уточнюючу декларацію.

2. Забезпечення високої відмовостійкості та продуктивності серверного обладнання ДПС, особливо в пікові періоди подачі звітності (останні дні місяця/кварталу). Посилення заходів кіберзахисту для гарантування конфіденційності та цілісності даних платників податків. Впровадження простої та ефективної системи оцінки якості електронних сервісів платниками податків безпосередньо в інтерфейсі (рейтинги, коментарі), з подальшим використанням цього зворотного зв'язку для пріоритизації вдосконалень.

Ідеальна модель подання звітності – це ситуація, коли платник подає мінімум даних, оскільки більша їх частина вже є в розпорядженні держави. Цей підхід називається Reporting by Design або Straight-Through Processing.

Усунення дублювання звітності. Подальше спрощення та уніфікація звітів, які містять ідентичні або взаємопов'язані дані (наприклад, інтеграція звітності по ЄСВ, ПДФО та військовому збору). Вже зроблений крок з Об'єднаним розрахунком слід розвивати шляхом його максимальної автоматизації. Повна інтеграція даних РРО/ПРРО в систему податкового адміністрування для автоматичного формування показників доходу та ПДВ-зобов'язань. Автоматичний обмін даними про імпоротно-експортні операції для спрощення контролю та мінімізації податкового шахрайства. Це має забезпечити попереднє заповнення ПДВ-декларації в частині імпорту. Постійний (майже в режимі реального часу) обмін даними про сплату податків та платежів для миттєвого відображення їх у системі розрахунків платника. Це критично важливо для запобігання штрафам за несвоєчасну сплату, коли кошти вже перераховані.

Активне використання інформації з державних реєстрів (Державний реєстр речових прав на нерухоме майно, Реєстр транспортних засобів, Єдиний

державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців) для автоматичного розрахунку та нарахування майнових податків.

Вдосконалення не може зупинятися лише на поточних технологіях. Слід орієнтуватися на світові тренди:

1. Використання технології блокчейн та смарт-контрактів. Потенційне використання блокчейну для відстеження ланцюга постачання та руху ПДВ, що зробить неможливим створення "податкових ям" та мінімізує необхідність у частині податкових перевірок.

Використання смарт-контрактів для автоматичного виконання податкових зобов'язань при настанні певної умови (наприклад, після завершення угоди купівлі-продажу та її реєстрації у державному реєстрі).

2. Підтримка віддаленого аутсорсингу. Покращення механізму надання доступу до Електронного кабінету уповноваженим особам (бухгалтерам, аудиторам, юристам) із чітким розмежуванням їхніх прав та повноважень.

3. Адаптація європейських директив. Забезпечення технологічної готовності до подання звітності відповідно до міжнародних стандартів, включаючи правила протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку (BEPS) та багатосторонньої конвенції (MLI).

Отже, комплексне вдосконалення подання звітності має бути спрямоване на досягнення трьох цілей: спрощення, автоматизація та інтеграція. Спрощення для платника досягається через єдиний, інтуїтивний інтерфейс (Електронний кабінет) та мобільність. Автоматизація – через превалідацію та попереднє заповнення звітів. Інтеграція – через максимальний міжвідомчий обмін даними. Реалізація цих напрямів дозволить Україні створити одну з найсучасніших та найефективніших систем податкового адміністрування в Європі, що є критично важливим для відновлення економіки та залучення інвестицій.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження проблеми дало можливість здійснити теоретичне узагальнення та сформулювати науково-обґрунтовані висновки щодо формування звітності за податками і платежами та її облікового забезпечення. Основні висновки, що підтверджують результати проведеного дослідження, полягають у наступному:

1. Інформаційне забезпечення формування звітності за податками і платежами є критично важливим елементом фінансової системи підприємства та держави, забезпечуючи достовірність, актуальність та зрозумілість даних про фінансовий стан і податкові зобов'язання. Первинні документи є основою обліково-аналітичного забезпечення як бухгалтерського, так і податкового обліку, підтверджуючи характер операцій та обґрунтовуючи податкові зобов'язання.

2. Звітність в цілому — це система узагальнених показників, що відображає результати діяльності підприємства. Вона поділяється на внутрішню та зовнішню. Податкова звітність, поряд із фінансовою та статистичною, є однією зі складових зовнішньої звітності. Незважаючи на часте використання терміна у Податковому кодексі України (ПКУ), його чітке визначення надається у підзаконних актах. Процес формування податкової звітності включає 4 ключові етапи: вибір необхідної форми; безпосереднє внесення даних; перевірка на правильність і відповідність обліковим даним; підписання.

3. Аналіз зарубіжного досвіду впровадження систем електронної звітності за податками та платежами, особливо в контексті європейської інтеграції України, підтверджує безальтернативність та високу перспективність цього шляху для модернізації фіскальної системи. Вивчений досвід свідчить, що Україні необхідно продовжити роботу в напрямках повної інформатизації

податкової служби, забезпечення максимальної кількості послуг в електронному кабінеті, розширення використання електронного цифрового підпису/ID-карти та автоматизації контролю.

4. Попри складні умови, українські виробники іграшок та дитячих товарів демонструють стійкість. Лідери ринку (ТОВ «Інтелком», ТОВ «Юкрейніан Гears», ТОВ «Окто Фемілі Груп») показують значні обсяги виручки та навіть ріст у 2023 році порівняно з 2022-м. Основні виробничі потужності зосереджені у Києві, Львові та Харкові. Це вказує на те, що внутрішній виробник здатен заміщувати імпорт та задовольняти попит.

5. Аналіз фінансових коефіцієнтів дає чітке уявлення про ліквідність, фінансову стійкість та платоспроможність підприємства. У 2024 році відбулося погіршення загальної та проміжної ліквідності порівняно з 2023 роком та 2022 роком, незважаючи на позитивну динаміку грошових коштів. Це є прямим наслідком різкого зростання поточних зобов'язань у 2024 році.

6. Процес нарахування, декларування та сплати податків вимагає належної організації обліку розрахунків з бюджетом, що є основою для формування податкової звітності. XXXXXXXXXXXXXXXX має систематизований та регламентований процес обліку та подання податкової звітності, який базується на інтегрованій обліковій та податковій політиці, що охоплює методологічні, технологічні та організаційні аспекти. Це забезпечує дотримання законодавчих термінів та форм звітування, а також сприяє ефективності внутрішнього контролю.

7. Облікова політика — це один із найважливіших організаційних інструментів бухгалтерського обліку. Її якісне формування забезпечує достовірність фінансової звітності, дозволяє оптимізувати оподаткування та ефективно мінімізувати ризик застосування фінансових санкцій.

8. Проведене дослідження чинного порядку складання податкової звітності та звітності з обов'язкових платежів на підприємстві дозволило ідентифікувати ключові проблеми та сформулювати конкретні пропозиції щодо вдосконалення цього процесу: оптимізація документообігу та автоматизація,

підвищення кваліфікації персоналу та регламентація, впровадження системи внутрішнього контролю.

9. Вдосконалення системи подання звітності за податками і платежами є критично важливим елементом для підвищення ефективності податкового адміністрування, зниження адміністративного навантаження на бізнес та забезпечення прозорості фінансових потоків. Кінцевим результатом має стати формування сучасної, зручної для платника, автоматизованої та ефективною для держави системи податкової звітності, що сприятиме зниженню рівня тіньової економіки та підвищенню податкової культури в країні.